

До спеціалізованої вченої ради Д 11.170.02
у Державній установі «Інститут економіко-правових досліджень
імені В.К. Мамутова Національної академії наук України» НАН України,
01032, м. Київ, бульвар Тараса Шевченка, буд. 60.

В І Д Г У К

ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА -

кандидата юридичних наук, доцента

Дорошенко Ліни Миколаївни

на дисертацію Ясиновської Ольги Сергіївни

на тему «Правовий статус державних господарських об'єднань»,

подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук

зі спеціальності 12.00.04 – господарське право, господарсько-

процесуальне право

Актуальність дисертаційного дослідження. Сучасні умови провадження господарської діяльності свідчать про те, що підприємство, яке функціонує самостійно, може мати певні успіхи у визначеній сфері, однак досягнення значних здобутків та отримання прибутків, які є свідченням вдалого провадження бізнесу, залежить від співпраці з іншими суб'єктами господарювання, які здійснюють взаємопов'язану діяльність у відповідній сфері. І представники великого бізнесу усвідомили, що задля того, щоб успішно працювати в умовах ринкової конкуренції та реалізовувати значні фінансово-промислові проекти, відповідати сучасним тенденціям розвитку ринку, підприємствам уже недостатньо функціонування в рамках окремих розрізнених суб'єктів, і тому вони прагнуть об'єднуватись у групи підприємств за галузевим, територіальним чи іншим принципом. Такі групи підприємств у теорії господарського права визначаються як господарські об'єднання. Координація підприємств може здійснюватися для захисту спільних інтересів, вирішення складних технічних, технологічних,

фінансових, соціально-економічних проблем, реалізації цільових програм і проектів інвестиційного, науково-технічного і екологічного характеру. Необхідністю розвитку та удосконалення законодавства про господарські об'єднання, подальшої теоретичної розробки принципів організації таких об'єднань у сучасних умовах господарювання і обумовлена актуальність теми дослідження. Особливе стратегічне значення державних господарських об'єднань в структурі економічних відносин вимагає вироблення найбільш раціональних підходів у регулюванні саме їх правового статусу та необхідної деталізації принципів їх функціонування.

Варто також констатувати відсутність у сучасній українській доктрині наукових праць щодо правового статусу державних господарських об'єднань. Ґрунтовні теоретичні наукові дослідження з цієї проблематики проводилися більше двадцяти років тому у наукових працях Є.І. Голинкера, С.М. Грудницької, інші наукові роботи в більшості своїй фрагментарно досліджують правовий статус державних господарських об'єднань, вирішуючи конкретні проблемні питання теорії чи практики застосування господарського законодавства, або аналізують лише конкретну організаційно-правову форму з числа об'єднань підприємств. Найчастіше в юридичній літературі матеріал за цією тематикою подається на рівні підручників, навчальних посібників, коментарів господарського законодавства. Зокрема, в 2018 році і мною було підготовлено розділ до практикуму «Господарське право», присвячений правовому статусу об'єднань підприємств. Все це дозволяє зробити висновки, що ця тематика потребує системного наукового аналізу проблемних питань правового статусу державних господарських об'єднань, який є необхідним та своєчасним, а господарське законодавство в цій площині потребує удосконалення.

Дисертаційне дослідження О.С. Ясиновської має безпосередній зв'язок з науковими програмами, темами й ґрунтується на основних положеннях Розділу 1 Стратегії розвитку наукових досліджень Національної

академії правових наук України на 2016 – 2020 роки, схваленої Постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 3 березня 2016 року, а також Пріоритетних напрямів розвитку правової науки на 2016–2020 роки, затверджених загальними зборами Національної академії правових наук 03 березня 2016 року. Дисертаційне дослідження спрямоване на виконання Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», затвердженої Указом Президента України від 12 січня 2015 року. Дисертаційна робота виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт Інституту економіко-правових досліджень НАН України (з 22.05.2020 року – Державна установа «Інститут економіко-правових досліджень Національної академії наук України» НАН України) у межах теми «Правові засади регіоналізації державного управління економікою» (0114U004338), де автором проведено дослідження правового статусу державних господарських об'єднань.

Об'єкт та предмет дослідження (с. 21 дис., с. 2 автореф. дис.) визначені у відповідності до вимог, які ставляться МОН України до дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук, та дозволяють досягти *мети дослідження*, що полягає у розробці нових теоретичних положень щодо правового статусу державних господарських об'єднань та розробці конкретних пропозицій з удосконалення законодавства, що регулює їх діяльність.

Ознайомлення з текстом дисертаційного дослідження дає підстави для висновку, що текст дисертації в повному обсязі відповідає меті дослідження, а поставлені задачі авторкою успішно виконані.

Грунтовною є методологічна основа дослідження О.С. Ясиновської, яка вміло використовує широкий спектр загальнонаукових та приватно-наукових методів пізнання правових явищ, зокрема, такі методи пізнання як історичний, системний, порівняльно-правовий, логіко-юридичний. Використання зазначених методів дозволило авторці розробити нові концептуальні підходи щодо розв'язання теоретичних та практичних проблем правового статусу державних господарських об'єднань, а також

сформулювати відповідні пропозиції щодо вдосконалення чинного господарського законодавства України.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх новизна. Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані дисертанткою, своєю переважною більшістю є аргументованими і переконливими. При їх доведенні та обґрунтуванні автором використано достатнє коло вітчизняних й зарубіжних наукових джерел з господарського права, українське і зарубіжне законодавство, проведено аналіз практичної діяльності значної кількості господарських об'єднань державної форми власності, матеріалів судової практики.

Джерельну базу роботи можна вважати цілком репрезентативною, оскільки дисертантка при проведенні дослідження використала достатню кількість наукових та інших джерел (їх список охоплює 227 найменувань). Позитивним аспектом роботи є той факт, що авторка застосувала міждисциплінарні підходи й методи пізнання, притаманні сучасним комплексним науковим дослідженням, проаналізувавши не тільки юридичну, але й економічну наукову літературу. Слід відзначити, що значну увагу авторка приділила аналізу зарубіжного досвіду врегулювання відповідних правовідносин, а саме проаналізовано законодавство ЄС, Бельгії, Великої Британії, Китайської Народної Республіки, Німеччини, Росії, США щодо організаційно-правових форм господарських об'єднань, їх створення та припинення, правового режиму майна державних господарських об'єднань, порівнянню принципів організації діяльності вітчизняних господарських об'єднань та міжнародних альянсів, транснаціональних компаній та доведенню доцільності запровадження в національному господарському законодавстві окремих положень, що засвідчили ефективність їх застосування в інших державах.

Структура дисертації обумовлена поставленими завданнями та відповідає внутрішньому логічному зв'язку етапів дослідження та складається із вступу, трьох розділів, десяти підрозділів, висновків. Всі

розділи та підрозділи за своїм змістом є взаємопов'язаними та взаємоузгодженими й засвідчують, що авторці вдалося виконати поставлені завдання й досягти мети дослідження. Загальний обсяг дисертації складає 194 сторінки, з них основного тексту – 142 сторінки. Робота містить також список використаних джерел та додатки.

Дисертація О. С. Ясиновської за своїм оформленням відповідає вимогам МОН України. У дисертації матеріал викладено юридично грамотно та логічно. Ведення наукової дискусії відзначається коректністю і аргументованістю. Під час доведення власної позиції авторка дотримується академічної етики. Дисертанткою дотримано вимоги академічної доброчесності, на чому особливу увагу акцентовано в Законі України від 05 вересня 2017 року «Про освіту».

Наукова новизна результатів дисертації, яка відображена в тих висновках, положеннях, пропозиціях, що виносяться на захист, полягає в тому, що представлена робота є першою у вітчизняній доктрині господарського права системною науковою роботою з вивчення теоретичних та практичних проблем правового статусу державних господарських об'єднань. Детальне ознайомлення з текстом дисертаційного дослідження О.С. Ясиновської дає підстави стверджувати, що в роботі на підставі проведеного ґрунтовного критичного дослідження висунуто і обґрунтовано низку положень, висновків та ідей, сукупність і достатньо високий рівень розробки яких дозволяє кваліфікувати цю працю як *завершене наукове самостійне дослідження*. **Висновки і положення, що виносяться на захист, є особистим здобутком дисертантки та характеризуються необхідним рівнем наукової новизни для дисертаційного дослідження правового статусу державних господарських об'єднань.**

Здобувачкою вперше визначено особливості формування майна державних господарських об'єднань за рахунок майнових внесків підприємств-учасників, що полягає у 1) порядку вибору об'єкта майнового внеску; 2) строках передачі майнових внесків; 3) оформленні передачі

майнового внеску від підприємства об'єднанню; 4) оподаткуванні майнових внесків учасників, та виявлено особливості його використання у таких формах організації виробництва: спеціалізація, кооперування, концентрація.

Уперше обґрунтовано розширення правосуб'єктності державних підприємств, а саме наявність у них права ініціювання створення державного господарського об'єднання.

Поряд з положеннями, що вперше виносяться на захист, новизною характеризуються також положення, в яких здобувачка пропонує удосконалити або розвинути певні твердження, тези, пропозиції чи висновки, що були сформульовані у науці господарського права раніше.

Так, удосконалено визначення поняття державного господарського об'єднання з уточненням, що воно створюється розпорядчим способом, та мети діяльності, яка полягає у вирішенні спільних економічних та соціальних завдань шляхом координації виробничої, наукової та іншої діяльності підприємств-учасників.

Також удосконалено порядок сплати майнових внесків підприємствами-учасниками шляхом закріплення у статуті державного господарського об'єднання відповідного положення або відсилки на інші локальні нормативні акти.

Дістали подальший розвиток положення щодо створення та реорганізації державним господарським об'єднанням структурних підрозділів шляхом визначення їх правового статусу, розподілення повноважень між ними, як важливого напрямку діяльності у його управлінні, що дозволяє ефективно реалізовувати соціальні та економічні завдання. Дисертанткою уточнено положення щодо відповідальності підприємства-учасника, який представляє державне господарське об'єднання на законних підставах, за збитки, завдані об'єднанню, зокрема, у разі укладення договору, що визнаний недійсним.

Слід звернути увагу і на пропозиції дисертантки, які розроблені з метою

удосконалення норм господарського законодавства України, що викладено нею у порівняльній таблиці до проекту Закону України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України” (Додаток В).

Практичне значення одержаних результатів дисертаційного дослідження О.С. Ясиновської. Висновки дисертантки з огляду на розвиток наукових досягнень і практичних напрацювань є цілком обґрунтованими. Рекомендації, запропоновані в роботі, можуть бути використані при розробці змін і доповнень до Господарського кодексу України.

Крім того, положення дисертації можуть бути використані при підготовці підручників та навчальних посібників для студентів та аспірантів юридичних закладів вищої освіти, науково-практичних коментарів до кодексів та інших нормативно-правових актів України.

Слід зазначити, що результати дисертаційної роботи використовуються в навчальному процесі Селидівського гірничого технікуму при викладанні дисципліни «Право» (довідка № 02/19 від 29.01.2018 р.) (Додаток Е).

Наведені в дисертаційній роботі висновки, пропозиції та рекомендації можуть бути корисними у практичній діяльності суб’єктів господарювання. Окремі положення результатів дослідження щодо можливості надання рекомендацій органам управління об’єднання з питань вдосконалення процедур розробки, використання та впровадження інновацій дорадчими органами, а також порядку розподілу майна у разі ліквідації об’єднання отримали впровадження у практичній діяльності державного підприємства «Селидіввугілля» (довідка № 1-16 від 10.01.2018 р.) (Додаток Г). Крім того, положення дисертації щодо застосування відповідальності у діяльності державних господарських об’єднань та підприємств-учасників прийняті до використання у діяльності державного концерну «Укрторф» (довідка № 1/4-15 від 15.01.2018 р.) (Додаток Д).

Позитивно оцінюючи в цілому дисертаційне дослідження Ясиновської Ольги Сергіївни «Правовий статус державних господарських об’єднань», варто зазначити, що деякі його положення, як і будь-якої іншої

дисертаційної роботи, є спірними і надають підґрунтя для подальшої наукової дискусії або потребують додаткової аргументації під час публічного захисту дисертації.

По-перше, потребує уточнення позиція дисертантки щодо необхідності концепту терміну «обов'язкова вказівка» та недостатньої аргументованості виокремлення в ньому таких самостійних кваліфікуючих ознак як а) локальний нормативний акт державного господарського об'єднання; б) спрямованість на координацію виробничої, інноваційної та іншої діяльності суб'єктів такого об'єднання (с. 106 дисертації).

По-друге, в дослідженні недостатньо доведено причинно-наслідковий зв'язок між обов'язковим настанням негативних наслідків для підприємства-учасника об'єднання у вигляді його неплатоспроможності від виконання не заснованих на законодавстві та таких, що не мають розрахунків економічної ефективності, обов'язкових вказівок органів чи посадових осіб державних господарських об'єднань (с. 115 дисертації). В роботі не наведено методики (способу), яким чином можна довести пряму залежність неплатоспроможності підприємства-учасника господарського об'єднання від обов'язкових вказівок органів чи посадових осіб державних господарських об'єднань. Крім того, не зовсім зрозумілим є акцент саме на вказівці щодо її можливих негативних наслідків, адже такі наслідки можуть наступити і внаслідок інших рішень органів управління об'єднання.

По-третє, потребує конкретизації запропонований дисертанткою порядок повернення майна у разі виходу підприємства-учасника зі складу об'єднання та розподілу майна об'єднання у разі його ліквідації шляхом закріплення у законодавстві норми, відповідно до якої майно використовується за вказівкою уповноваженого органу управління. Бажано було б чітко визначити межі розпорядження таким майном при ліквідації суб'єкта, наприклад, такі майнові питання могли б вирішуватися відповідно до його статуту, зокрема воно могло б використовуватися на цілі, для яких

було створено державне господарське об'єднання, переходити у власність держави або передаватися іншим суб'єктам, а не вирішуватися ситуативно на рівні вказівки органу управління об'єднання.

По-четверте, ретельно досліджуючи питання реорганізації державного господарського об'єднання у підрозділі 2.1 дисертаційного дослідження, дисертантка пропонує розширення переліку підстав реорганізації державного господарського об'єднання іншими випадками, передбаченими законодавством, зокрема за рішенням Антимонопольного комітету України (с. 70 дисертації), проте навряд чи рішення органів державної влади можна вважати підставою припинення господарського об'єднання, встановленою в нормах матеріального права, адже за правовою природою це лише індивідуальний акт правозастосування.

Разом з тим, висловлені вище зауваження не торкаються концептуальних положень дисертаційного дослідження О.С. Ясиновської, а тому не впливають на його загальну позитивну оцінку. Вищевикладені зауваження свідчать про науковий інтерес і підставу для дискусії, що підвищує якість дослідження та позитивно впливає на високий науково-теоретичний рівень роботи.

Детальне ознайомлення з текстом дисертаційного дослідження О.С. Ясиновської, текстом автореферату, опублікованими працями за темою дисертації надає можливість зробити висновок, що основні результати дисертаційного дослідження повністю відображено в 15 публікаціях, з яких 7 статей опубліковано у наукових фахових періодичних виданнях України, 3 статті у зарубіжних наукових виданнях, 4 публікації за матеріалами науково-практичних конференцій, 1 публікація в інших виданнях. Опубліковані статті повною мірою відображають основні аспекти дисертаційного дослідження. Можна зробити висновок про оригінальність, самостійність та наукову новизну роботи та використання автором власних підходів до розв'язання цілої низки питань.

Дисертаційне дослідження Ясиновської Ольги Сергіївни

«Правовий статус державних господарських об'єднань» відповідає вимогам пунктів 9, 11, 12, 13 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567, є завершеною самостійною науково-дослідною роботою, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують наукову задачу, що має істотне значення для науки господарського права, – розробку теоретичних основ правового статусу державних господарських об'єднань, а його авторка Ясиновська Ольга Сергіївна заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.04 – господарське право, господарсько-процесуальне право.

Офіційний опонент –

доцент кафедри цивільного права та процесу

Донецького національного університету імені Василя Стуса

кандидат юридичних наук, доцент

Л.М. Дорошенко

« ____ » _____ 2020 р.

Л.М. Дорошенко
Л.М. Дорошенко
В.В. Кривчик
04.08.2020

